

ЗА ОТГОВОРНОСТТА КЪМ ПОЛИТИЧЕСКОТО ГОВОРЕНЕ В ГОДИНИТЕ НА ПРЕХОДА

д-р **Емилия Паскалева Николова**
Бургаски свободен университет

ABOUT THE RESPONSIBILITY TOWARDS POLITICAL SPEECH DURING THE YEARS OF TRANSITION

Emilia Paskaleva Nikolova, PhD
Burgas Free University

РЕЗЮМЕ: Докладът представя формите на изграждане на комуникационно поле между политиците и обществото. Акцентът е поставен върху елементите на ефективното публично слово, „атомирането” на речта, блогкомуникацията и „диалектната редукция”. Изведена е проблематиката при конструирането на пространство на диалог в политическата комуникация и отражението ѝ в публичното пространство.

Key words: *политически дебат, ефективно слово, редукция на речта, отказ от комуникация.*

ABSTRACT: The report presents the forms of building a communication field between politicians and the public. Emphasis is placed on the elements of effective public speech, word „segmentation”, blog communication and "dialectal reduction." Problems of designing the space of dialogue in political communication and its impact in the public domain are drawn.

Key words: *political debate, effective speech, reduction of speech, denial of communication.*

„Мъгла от тамян”. Така още от корицата на своята книга „Кеворкизми” авторът Кеворк Кеворкян ни препраща към т.нар. от него „гъста мъгла, която се стеле над всичко през последните 23 години. [11] Ако за някои наши съвременници евтината „медийна мъгла” е вид хитруване, което ще ни струва доста скъпо, то за други медиите се явяват онова поле за изява, в което пресечна точка намират цинизмите и пошлостта, „медийната свобода” и медийната вакханалия, високите изисквания и занижените, за да не кажа липсващи естетически критерии. Без да имаме претенцията на пълни защитници и ползватели на „свободното слово”, няма как да не започнем с логичните въпроси: „Нужни ли са ни днешните медии и защо?”; „Какво проповядват те (като смисъл, форма, съдържание, манипулация, убеждение) и как тяхното послание достига до хората?”. В своя критична статия от 2012 година К. Кеворкян пише: „Печатните медии,

които иначе около 24 май много се вълнуват за българската култура, в останалите 363 дни от годината са просто пощенски гълъби, разнасящи сплетните на новонапъпилите звездички от сериалите... Обаче в РУК-империята вниманието към тях е безпределно, човек не може да не се възхити, как медите правят от нищо нещо. Тогава защо са ни медиите? За да създават и разпространяват култура (която в 90 % си е чиста халтура) или за да ни превръщат в нелепи последователи на лозунга: Слушат ни повече, следователно сме по-добри". [10] И ако културтрегерите постепенно започнаха да изчезват от нашето медийно пространство, то на тяхно място застанаха политиците – с техния авторитет (въпросът е много спорен), с тяхната визия, език нравственост, начин на мислене, поведение, общуване.

Ефективното публично слово, още според древните, се крепи на три кита: *ясен обществен интерес* (кому и за какво служи словото ти), *ясна мисъл* (отразява ли обективно твоята реч обществения интерес, на който служиш), *ясна реч* (достатъчно разбираема ли е формата на твоята реч от гледна точка на тези, които те слушат). Към това разбиране на древните гърци се прибавят и критериите на Цицерон, който казва, че ораторът трябва да учи, т.е. речта му да носи информация, познание; речта му трябва да вълнува, т.е. словото да бъде свързано с проблемите, желанията и чувствата на тези, към които е насочено, а произнасянето ѝ трябва да доставя удоволствие – формата на словесната изява да бъде сама по себе си естетически феномен. Събрани заедно тези изисквания към публичното слово създават неговата релефна фигура – те са главата, ръцете, краката на образът на добрия оратор. В този смисъл езиково-говорната култура не се явява елемент от ценностната система на личността. Всеки, който познава историята и културата на *човечеството* *знае, че фактичeskото невежество, незнанието и простотията винаги са били константна величина* (макар и по различни причини). [3]

В статията си „От беден език, богати мисли не чакайте” [3] Йордан Ведър казва: „Въпросът не е как се е променил езика на политиците, а как се е променило мисленето. Каквото е мисленето, такъв е езикът. Той е изразно средство, огледало на общокултурния, професионалния, политическия, икономическия багаж на личността”. На 16.11.1976 година, по време на лекция за говорната култура (лекцията е изнесена в Комитета за култура), Й. Ведър привежда пример с резултати от анализ на докладите на двама висши партийни служители. Какво показват цифрите? Общият брой на думите в двата доклада е 14 562, но реалният речников запас – коренните думи със самостоятелно смислоразличително значение е само 437 думи. Ако от тях се премахнат наличните повече от 150 служебни думи, лични имена, цифри и пр., словесното „богатство” на докладващите остава с по-малко от 300 думи. Повече от 31 години след установяването на този факт, през 2008 година, едно изявление на известният български езиковед и социолингвист Михаил Виденов също разбуни духовете на неформалната общност на новия български бизнес и политически елит. В него се твърди, че съвременните политици (мъже и жени) оперират с речник от около

400 думи. Сресу това твърдение скочиха куп „интелектуалци”, свикнали да бистрят всеки въпрос от позициите на криворазбраната демокрация, на чието знаме пише: „Аз не разбирам от това, но мисля, че...”. Доклада нямаше за цел да търси и дава определение на въпроса: „Що е добър оратор?”. По-скоро той беше насочен към няколкото основни критерия, които можеха да дадат определение на понятието „добър оратор”. Опирайки се на тях, всеки сам може да определи коя от публичните личности се вписва в него.

В интервю на Мария Чипилева за в-к „Новинар”, Михаил Виденов споделя, че до 1989 година нашият език е имал две форми на съществуване – едната *официална* (езикът, на който тогава са се пишели вестници и са се давали интервюта). „Но този език е бил много напудрен и много редактиран” – казва изследователят. След 1989 година обаче се отива в другата крайност – започват да се търсят колкото се може по-разговорни средства и това има и своите последици – увеличаване на броя на използваните жаргонизми. „Езикът на обществото много огрубя, вулгаризира се. Настъпи възраждане и на турцизмите, защото езикът търсеше начини и форми, за да снижи стилистичния си връх” – констатира ученият. [18] През 2002 година Михаил Виденов прави анализ и на финалното обръщение на президента Петър Стоянов към нацията, озаглавено „Приносът на новите демокрации за евроатлантическата сигурност” (София, 2001 г.), като го „атомира” (терминът е на проф. М. Виденов) по следния начин: „Резултатите от анализа на 18-те страници текст показаха, че от общо 4840 думи, 3930 са несамостоятелни, служебни (предлози, съюзи, междуметия и др.) или многократно дублирани самостоятелни думи. Относителна смислоразличителна самостоятелност (от лингвистична гледна точка) притежаваха малко повече от 800 думи... Вадете си сами заключенията за равнището на ораторското майсторство на политиките ни, като имате предвид, че много хора считат експрезидента Петър Стоянов за един от върховете на родната политическа реторика”.

Изследвайки политическото говорене на Симеон Сакскобурготски (по време на неговото управление), М. Виденов насочва вниманието ни към желанието на обществото да види в царското „вервайте ми” нещо провинциално, което той определя като едно всеобщо неразбиране – неразбиране, породено не от липсата на езикова култура у самия създател на това послание, а от свръхстарание, от желание да се говори с по-малко, по-общи и по-неангажиращи думи. „Абстрактната” реч на Симеон Сакскобурготски изследователят определя като „умишлена стратегия, водена от благородни подбуди”. Когато обаче трябва да бъде определен начинът на говорене на бившия премиер Бойко Борисов, Виденов е доста по-лаконичен. С думите: „Борисов е търсач на точната дума, на говоренето без заобикалки, човек, който е полицаи и говори като полицаи”, той като че ли се опитва да направи паралел между абстрактните нюанси в речта на единия и натурализма в езика на другия. Тук всеки сам може да си отговори доколко разбираема и полезна за слушателя (избирателя) е едната или другата форма на изпращаното публично послание.

Погледнато обективно, ораторските осанки на най-ярките ни публични говорители страдат от несъразмерност. От една страна е „лабилния” обществен интерес, а от друга – „ясната реч”, прикриваща не особено чистоплътни мисли, които принуждават зрителя да смени канала или както казва М. Виденов: „Ораторите, които могат да сипят клишета цял час, без да е ясно за какво всъщност става дума, залагайки на критическия хъс с направо реторически шемет, само дето им се губи градивната същност, с наукообразно затлачване на политическото пространство с думи, вечно очакват да чуят отзвук на публика-та, който трябва да е събран във възклицанието: „Страшен оратор е!”. [3] Можем ли да кажем обаче, че стилистическия връх, за който говори М. Виденов, бе достигнат през последните няколко години, когато все по-често ставаме свидетели на огромно количество изливан „словесен боклук”, който ни облъчва от всички средства за масова комуникация?

Според Здравко Райков в родната политика скандалното говорене служи за маскиране на една невероятна безпомощност и управленска неграмотност, въпреки, че те могат да имат и креативен потенциал, ако разкриват недостатъците на една политика и са източник на идеи за нейната корекция. Здравко Райков счита, че в този смисъл креативната комуникация на политиците ни не влиза в никаква класация. „По-абсурдна комуникация през последните две десетилетия ние не сме имали. Болшинството в парламента говори със заучени клишета или повтаряйки различни кръчмарски реплики. Дори ако перифразирам една глава от книгата си „Креативната комуникация”, мога да кажа, че политиците ни доказват, че каквото другите не умеят, те не го умеят още повече” – споделя авторът. [2]

Древните римляни са казали: „Думите отлитат, написаното остава”. Но тъй като у нас може да се каже, че нещата винаги са се движели в обратна посока, то към днешна дата (след 23 години демокрация) бихме могли да кажем, че написаното е отлетяло, а са останали само думите на някои политици. На дневен ред излизат въпроси като: „Как всъщност говорят българските политици?”; „Доколко техният витиеват или метафоричен език е олицетворение на тяхната богата словесна култура или е пряк опит за провокиране чрез послания – послания, които като че ли или не достигат до масовия слушател, или се възприемат като нещо цинично, неразбираемо, суховато, нежелано?”. Ето и няколко примера:

1. Още в началото на демокрацията премиерът Димитър Попов извика: „За Бога, братя, не купувайте!”. От една страна прави впечатление, че премиерът нарича хората „братя”, а от друга, че ги призовава да не купуват. Защо? Може би, защото потреблението носи само злини!?

2. По същото време депутатът Васил Михайлов начерта нова стратегия пред българската дипломация с думите: „Трябва да развиваме приятелските отношения между България и Нубия”. Крещящ пример за липса на образованост и интелект, съчетани с прекомерно желание за изява и търсене на евтина слава.

3. От началото на 90-те години на XX век, когато политическите битки се водеха много страстно и зрелищно, друг фрапиращ случай на цинизъм и неуважение са думите на депутатката от БСП Елисавета Миленова. В един от работните дни на парламента тя се провиква към тогавашния председател на парламента Стефан Савов с думите: „Г-н Савов, излезте навън да Ви шибна два шамара!“. Отворен в случая остава въпроса така ли ще браним демокрацията!?

4. Новите времена донесоха и нови екзотични наслади – „спа център“, „ол инклузив“, „шведска маса“. Сблъсъкът с т.нар. „капиталистически ценности“ роди нови и незабравими фрази. Търсейки пример в тази посока няма как да не споменем „крилатата“ фраза на депутата Георги Петров, произнесена по време на официално събитие. Петров казва: „Щом масата е шведска, аз ще станa, като дойдат шведите“, което към днешна дата е единствения повод да си спомним, че в българския парламент са пребивавали и такива „личности“.

5. Палмата на некомпетентността в този период обаче държи тогавашният министър на културата Нина Чилова. Запитана за произведенията на Панчо Владигеров, тя уверено заявява: „Любимият ми е Златю Бояджиев“. Посланието на Чилова е, че българската култура е един голям маратон и в него Златю Бояджиев води с няколко обиколки пред Панчо Владигеров, който не успя да стане майстор на четката.

6. Тон в медийната политика на властта даде и Надежда Михайлова. По времето, когато беше външен министър, г-жа Михайлова изпусна една фраза, която всички журналисти и медийни деятели помнят и до днес. Тя каза: „Нахранете журналистите!“. Когато тълкуваме тази фраза, трябва да имаме предвид двойното значение на глагола „храня“. От една страна, той означава „осигурявам препитание на някого“, но в уличния жаргон „храня“ означава по-скоро „хокам, раздавам обидни квалификации“.

7. На 24.09.2010 година в статията „Нищо лично“ авторите Велина Господинова и Елена Старидолска споделят как протича политическия дебат чрез разпространявания от сподвижниците на Волен Сидеров виц за Иван Костов, в който се казва: „Защо Костов никога не може да отиде до Париж? Защото Саркози ще го върне с 300 евро“, след което всички се заливат от смях на простеция си хумор. [4]

8. По време на обсъждане на новия Изборен кодекс из парламентарните кулоари тръгва приказката, че изборните правила са се „оФИДОСили“ и „оМАЯли“. Заиграването между двете опонентки Мая Манолова и Искра Фидосова се пренесе и на друга плоскост. По време на един от най-разгорещените дебати Мая Манолова упрекна Искра Фидосова, че би могла да се изказва по същество, вместо да се прави на „момиче на късмета“ и „шоугърла“. [8]

9. В интервю, поместено във френското списание „Международна политика“, журналистките Изабел Ласер и Соня Минк говорят за безплатния съвет, който Бойко Борисов дава дори и на Осам Бен Ладен, по повод на това как никога да не бъде заловен. Борисов казва: „Достатъчно е да си построи атомна централа и да се превърне в енергиен център и никой повече няма да го атакува,

защото това би означавало екологична катастрофа” (съвет, който в началото на настоящата година показва своята несъстоятелност и нецелесъобразност). [7]

10. Не може да не отбележим и изказването на бившия министър без портфейл Божидар Димитров, който по повод съмнения в автентичността при откриването на мощите на Свети Йоан Кръстител при разкопките на о-в „Свети Иван” край Созопол каза: „Защо толкова злоба бе!? Е, това не мога да си го обясня при тоя шибан народ, при тия шибани колеги”. [5]

11. „Едно си Мая знае, едно си лае и бае”. С тези думи председателката на Правната комисия в 41-вото Народно събрание Искра Фидосова се обърна към Мая Манолова, в отговор на нейното желание в Изборния кодекс освен знака „X” да бъде въведен и знакът „+” за отбелязване на вота. [1]

12. По време на ежеседмичния парламентарен контрол, вместо обсъждане на актуални политически проблеми, народните избраници за пореден път предпочетоха да обсъждат „мъжеството” на Бойко Борисов. На думите на Драгомир Стойнев, че „...когато се изисква мъжество, премиерът го няма”, веднага бе получен отговор от председателя на ПГ на ГЕРБ Красимир Велчев, който се опита да защити честта на Борисов с думите: „Вижте кой говори за мъжество! Вие секретарка ли бяхте?”. [12]

13. Свидетелство за парламентарно красноречие откриваме и в думите на вече бившия Председател на българския парламент Цецка Цачева, по повод законодателната инициатива за увеличение на депутатските заплати. Обръщайки се към БСП, Цачева каза: „Знам, че искате да ми слагате цедки, гевгири, фунии”. „Циркът” продължи с думите на Петър Курумбашев, че „...кучетата си лаят, а фалконът си лети”. Като тяхно продължение отекнаха и думите на Румен Овчаров, който охарактеризира полемиката като едно „политическо помиряство”. [15]

14. „Когато те лаят помиари, не заставай на четири лапи” (Румен Овчаров); Ако Иванчо е решил да се жени за Мария, няма защо да организираме референдум” (Росен Плевнелиев); „Към лятото на 2013 г. ще льсне, че тумбакът е гол” (Сергей Станишев); „Трябва да ядем три пъти на ден, но ние ядем три пъти на ден, за да се усъвършенстваме” – Вежди Рашидов [6]; „Ние сме показали, че не се плашим от руснаците. Ако трябва, пак ще ги пляскаме” (Симеон Дянков). [16] и т.н.

15. За безспорно най-култовата фраза на прехода се счита изречената от Жорж Ганчев реплика: „Не ме гледай умно, българино!”. В тези пет думи се съдържа цялата философия на българската политика. Смисълът е, че докато избирателят гледа „умно”, положението ще бъде тежко или както казва Иво Сиромахов: „Докато все още има отделни българи, които гледат умно, ще си ядем малката постна пица (метафората е на бившия финансов министър Симеон Дянков, който в едно свое изказване сравни бюджетът на страната с постна пица), ще слушаме симфониите на Златю Бояджиев и ще чакаме шведите”. [17]

Цялата тази шумотевица от политическо говорене като че ли може да бъде обобщена с думите на Андрей Пантев, който припомня следната стара максима

от времето на Студената война: „Някои дрънкат оръжие, други дрънкат пари, ние дрънкаме”; с думите на Мартин Карбовски: „Зад политическата вратовръзка стои говорене, което баламосва, бави, трупа дни на вербално отсъствие, което винаги е било политическа стратегия у нас” [9] или с думите на Марио Тагарински: „Дела, дела и само думи” („Всяка неделя”, 10.02.2013 година).

Картината на политическото говорене може да бъде допълнена с още стотици примери. Подобно дълбоко неуважение и липса на желание за изпращане на правилни послания към народа наблюдаваме и в (НЕ) поддържането на блоговете на повечето от българските политици. За съжаление тяхната комуникационна култура е близка до нулата. Българските политици поддържат блоговете си от избори на избори. След изборния ден броят на постингите в блоговете на държавниците ни осезаемо намалява. Днешните блогове на политиците ни са пустееща зона. Като стил и изказ, обществена ангажираност и разнообразие на тематиките, някои от тях изобщо не са се променили. Туитър-профилите също се поддържат чисто кампанийно, комуникацията в тях тече вяло, тематиката остава строго политическа, без лични отклонения, както е с профилите например на Миглена Кунева и Соломон Паси.

А как са позиционирани бившите управляващи от ГЕРБ в блогосферата? Според изследване, проведено през 2010 година [14], министрите и депутатите от ГЕРБ са на „Виe” с новите медии и онлайн комуникацията с обществото. Те не използват блогосферата като форма на общуване с хората. Към официалния сайт на партията има секция блог, която обаче не винаги функционира. Затова пък звучи официозно. „Новите управляващи спазват линия на стройна партийна комуникация. Доброволно или по партийна поръчка се наблюдава автоцензура на неформалното общуване” – се казва в проучването. Според автора на това изследване Марина Кирова, Бойко Борисов дори така интимничи в общуването с народа, че блоговете, като канал за неформална комуникация, стават просто излишни. Отново според М. Кирова тримата онлайн отличници са бившите министри: Николай Младенов, Симеон Дянков и еврокомисарят Кристилина Георгиева (тук като спорен може да се разглежда фактът, доколко Кристилина Георгиева се счита за български или европейски политик).

И докато едни се дразнят от цинизмите, диалектизмите, метафорите или клишетата в публичното политическо говорене, то други откриват т.нар. от езиковедите „диалектна редукция” в думи като: кучИта, тИлИвизия, повичИ и т.н. Дори Искра Фидосова даде личен езиков принос с новия глагол „входираме”, а Цветан Цветанов стана кръстник на новото съществително – „приоритизиране”. „Удариме, носиме, престанем” – казва премиерът Бойко Борисов. „Ходиме, оплачем” са изрази на Вежди Рашидов. „Нек’во, сек’во”, съкращава Иван Костов, „голЯми” пък е дежурният езиков гаф на Сергей Станишев. Дори бившият министър на образованието Сергей Игнатов казва „200 ученика”, вместо „200 ученици”. И все пак клишетата, диалектизмите и своеобразното тълкуване на българската граматика далеч не изчерпват недъзите на българското политическо говорене. От Желю Желев до днес речите от трибуните се отличават още и с

вitiesаватост и празнословие, ораторите бягат от конкретни отговори и се опитват да манипулират. Всичко това се съчетава с езикова агресия, преекспониране на Аз-формата, наукообразност и преувеличена абстракция. [13]

Все по-често всички ние ставаме свидетели на една заплашителна тенденция към огрубяване на политическия език, дава се воля на озлоблението, на злоезичието. Много политици си мислят, че колкото по-грубо говорят, толкова по-интересни са, а „диалектната редукция“ дори не заслужава внимание – тя е несъщественост, „нормална“ част от нас и от начинът ни на общуване. Тогава защо да ѝ обръщаме внимание? Следователно, можем ли да кажем, че политическите гафове в говоренето са една от най-добрите популистки стратегии, защото имат двояко въздействие – първо гафът се цитира, после се обсъжда и оправдава? Счита се, че подобно говорене не бива да се подминава с мълчание, тъй като това може да доведе до общо примирение с обстоятелството, че политическата игра може да се води с всякакви средства, а политическите победи е допустимо да се завоюват на всякаква цена.

Днешният политик вече не се възприема като „баща на нацията“ и не се държи така. Неговото поведение и начин на говорене са по-близки до това на шоу звезда, която се опитва да събере колкото се може повече положително гледане на нея поклонници. Тук първи негови помощници се оказват именно медиите – с техния стремеж за търсене на евтини сензации, политически „слугинаж“ или „искрено“ желание за задоволяване на обществен интерес. В този медиен сценарий политикът не стои „горе“, а изглежда като един от останалите граждани, макар и много по-видим от тях, и този факт никога не бива да бъде подценяван. В същото време основен инструмент, чрез който партийните и политическите елити и партиите изобщо легитимират правото си да управляват, е техният медиен образ: доколко внушават доверие, дали може да им се вярва, дали репутацията им е такава, че от тях може да се очаква да казват истината и да осъществят това, което обещават. Скандалът все повече се превръща в основен механизъм, чрез който тази репутация може да бъде накърнена. Като следствие от това ежедневните политически битки започват да се превръщат не в рационална дискусия на аргументи, а в поредица от скандали, с които се срива медийният образ на един политик или партиен лидер и е във възход образът на друг политик или партиен лидер [16].

В заключение можем да кажем, че управлението на политическата медийна комуникация в България все повече започва да се прилага в осакатена форма, а вниманието на публичните личности – все по-често да е насочено към превземане на повече вестникарска площ, повече и по-гледано телевизионно време, с цел да се „затапи“ опонента. Обидното чувство, че някой те вкарва в чалга-стила и кича на публичната политическа комуникация, не би било толкова голям проблем, ако не беше един важен аспект – под сурдинката на „кичозното“ политическо поведение в публичното пространство, се вкарват теми, които могат да бъдат определени като повишено тревожни. Отказът от комуникация и най-вече negliжирането на формата, структурата и съдържанието на публичното полити-

ческо послание, изпращано към зрителя-избирател и отразявано от медиите, водят до все по-нарастващо недоверие в политическото като цяло. В резултат на този отказ политическите субекти се оказват на една публична арена като политически гладиатори, а хората наблюдават това кой ще удари по-силно или кой ще падне пръв – те стават просто зрители, а не съучастници в процеса на политическата публична комуникация. Този факт поражда висока обществена тревожност, която в контекста на отговорността към визията и посланието в публичното политическо говорене се превръща в една от важните причини за кризата на представителността на българската демокрация. А как ще отговорят политиците ни на тази тревожност предстои тепърва да разберем!?

Литература:

1. 24 chasa.bg, Fidosova: Edno si Maya znae, edno si lae i bae. <<http://www.24chasa.bg/Article.asp?Articled=711281>>, 05.10.2011.
2. BGNES, U nas skandalite maskirat upravlenskata negramotnost, 29.12.2010.
3. Vedur, Y. Ot beden ezik, bogati misli ne chakayte i obratno. <<http://obshtestvo.net/?p=3999>>, 10.12.2012.
4. Gospodinova, V., Staridolska, E. Nishto lichno, v-k Kapital, 04.09.2010.
5. Dnes.bg, Shibani narod, iztsepi Bozhidar Dimitrov, <<http://dnes.bg>>, 11.02.2011.
6. Ivanova, B., Kultovi izkazvaniya na bulgarski polititsi, <<http://www.economic.bg>>, 12.04.2013.
7. Indzhev, I, Silniya muzh ot Sofiya ili poredniya politicheski melez, <<http://ivo.bg>>, 11.02.2011.
8. Karaabova, E., Krusteva, K., Rusata I chernata ambitsiya, v-k Trud, 26.12.2010.
9. Karbovski, M., Ot tankovete do sedenkata, <<http://paper.standartnews.com>>, (10.10.2007), 21.02.2011.
10. Kevorkyan, K. RUK, v-k Uikend, 9-15.06, 2012.
11. Kevorkyan, K. Shto e kevorkizum, v-k Uikend, 23-31.08, 2012.
12. Mihaylova, T., Muzhestvoto, v-k Novinar, br. 3502, 12.02.2011.
13. Nenkova, A., Ezikovite gafove na bulgarskite polititsi, <<http://www.dw-world.de/dw/article>>, 21.12.2011.
14. Nenkova, A., In-ter-net – srichat bulgarskite polititsi, <<http://www.dw-world.de/dw/article>>, 06.08.2010.
15. Panayotova, D., Pak tsirkove v parlamenta, <<http://news.ibox.bg>>, 17.02.2011.
16. Sega, Ako tryabva, pak shte plyaskame rusnatsite, br. 4490 (210), <<http://www.segabg.com/article.php?id=615780>>, 12.09.2012.
17. Siromahov, I., 10-te krilati frazi na prehoda, <<http://www.24chasa.bg>>, 13.11.2009.
18. Chipileva, M. Simeon donese u nas ezika na 40-te godini, <<http://novinar.bg>>, 31.10.2002.